

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA
MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETINING
PEDAGOGIKA INSTITUTI**

**PEDAGOGIK TA‘LIM: XALQARO
TAJRIBA VA INNOVATSION
YONDASHUVLAR**

*mavzusidagi an‘anaviy ilmiy-amaliy anjuman
materiallari
(Buxoro, 2022-yil 6-aprel)*

Buxoro – 2022

Pedagogik ta'lim: xalqaro tajriba va innovatsion yondashuvlar [Matn]: maqola va tezislarni to'plami.

MAS'UL MUHARRIR:

Tosheva D.A. – f.f.f.d. (PhD)

TAQRIZCHILAR:

Saidova M.J. – p.f.f.d. (PhD), dots.

Tosheva N.T. – p.f.f.d. (PhD), dots.

TO'PLOVCHI VA NASHRGA TAYYORLOVCHILAR:

Saidova R.A. – f.f.f.d. (PhD)

Sobirova D.R. – o'qituvchi

Yoqubova Sh.Y. – o'qituvchi

Murodova G.A. – o'qituvchi

Yoqubova Sh.Y. – o'qituvchi

Ushbu an'anaviy ilmiy-amaliy anjumanning ilmiy maqola va tezislari to'plamida ilm-fan va ta'lim tizimidagi keng ko'lamli islohotlar, pedagogik ta'limda xalqaro tajriba va innovatsion yondashuvlar borasida fikr va tajriba almashish, sohada amalga oshirilayotgan islohotlarni tahlil qilish, tadqiq etishga qaratilgan takliflarni qamrab oluvchi ilmiy, amaliy hamda uslubiy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Mazkur to'plamga kiritilgan maqolalar va tezislarning mazmuni, statistik ma'lumotlar, bildirilgan fikr hamda mulohazalarga mualliflarning o'zlari mas'uldirlar.

© BuxDU PEDAGOGIKA INSTITUTI

О.Н.Киселева.–Томск:Изд-воТГУ,2005.

8. Основы текстovedения в школе / Н. С. Болотнова [и др.]. – Томск : Изд-во ЦНТИ,2000.

9. Эльконин, Б. Д. Введение в психологию развития / Б. Д. Эльконин. – М. : Наука,1994.

10.«Русский язык для всех» (Костомаров В. Г., М., 1978), «Старт. Учебный комплекс для иностранных студентов подготовительных факультетов вузов.

11.Галеева М. М., Журавлева Л. С., Нахабина М. М и др., М., 1979), «Русский язык по-новому»

12.Аксенова М. П., СПб., 2001, «Дорога в Россию»

13. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Е.И. Пассов - М.: Просвещение, 1991. - 223 с.

AVSTRALIYA – YER YUZIDAGI ENG KATTA QAMOQXONA

Doniyorov Boymurod Normurotovich

BuxDU, Ekologiya va geografiya kafedrasida katta o'qituvchisi

b.n.doniyorov13051984@mail.ru

Avstraliyaning yuqoridagidek nomlanishi, uning geografik joylashishi va tabiiy sharoiti bilan aloqador, ya'ni mazkur viloyat tevarak-atrofi boshqa materik yoki qit'alardan suv orqali aloxidalashgan. Bu viloyat o'z tarkibiga Avstraliya, Tasmaniya, Timor, Yangi Gvineya, Kenguru, King, Flinders kabi orollarni, Bismark, Solomonov arxipelaglarini oladi. Avstraliyaning tabiiy sharoiti uning geografik joylashuvi, reliefi va iqlimi bilan bog'liq. Tog' tizmalari materikning chekka qismlarida shakllangan bo'lib, asosiy yog'inlarni ushlab qoladi. Natijada markaziy qismida nam tanqisligi kuzatiladi. Shu sababli materikning asosiy qismini cho'llar egallaydi.

Avstraliyada hukmron iqlim o'simliklar dunyosini shakllanishiga, o'simliklar dunyosi esa, hayvonot olami tur tarkibini belgilashda ahamiyat kasb etgan. Avstraliya uchun xos belgi-xususiyat, uning orol sifat tuzilishi bilan

aloqador. Bu aloqadorlik qadim taraqqiylikka borib taqaladi. Avstraliyaning nam subtropik oʻrmonlarida oʻziga xos yirik evkaliptlar oʻsadi. Evkaliptlar dunyodagi eng yirik daraxtlar boʻlib, ularning poyasi uzunligi 155 metrgacha yetadi. Qizigʻi shundaki, shunday gigant daraxtlar kichkina urugʻdan koʻpayadi. Urugʻlari maxsus qubbalarda 200 donagacha joylashadi. Bu oʻsimlikning koʻp urugʻ berishi oʻziga xos ulugʻvorlik bilan bir qatorda, urugʻi bilan oziqlanuvchi mavjudodlarning koʻpligi, hamma urugʻlari qulay sharoitga tushmasligi bilan aloqador boʻlsa kerak. Avstraliya faunasi uchun xos xususiyat faunaning nisbatan kambagʻalligi, qadimiyligi va endemizm darajasining yuqoriligidir. Buning asosiy sababi Avstraliyaning yirik oroldan iboratligi, uning tarkibiga kiruvchi orolchalarning oʻzaro va Avstraliya materigi bilan mutlaqo aloqada boʻlmaganligi yoki bu aloqaning juda qadimda yuz berganligi bilan tushuntiriladi. Avstraliyada umurtqasizlar faunasi nisbatan kambagʻal. Masalan, kunduzgi kapalaklar materikning shimoliy sharqidagina uchraydi. Termitlarning 170 turi uchraydi xolos. Lekin umurtqasiz hasharotlardan chumolilar keng tarqalgan boʻlib, ular nisbatan qadimiy sodda turlardan tashkil topgan.

Yevropaliklarning Avstraliyaga kirib kelishi fauna tarkibining butunlay Yevro-Osiyoga xos turlar bilan egallanishiga (Yevropalashtirilishiga) olib kelgan. Dastlabki kelgindilar tomonidan olib kelingan turlarning koʻpchiligi ongsiz ravishda tasodifiy kelib qolgan turlardan (hasharotlar, oʻrgimchaklar, molluskalar, qisqichbaqalar, chuvalchanglar) tashkil topgan. Baʼzi chorva mollari (qoramol, qoʻy-echki, choʻchqa), parrandalar (xonaki kaptarlar, tovuq, oʻrdak va boshq.) ongli ravishda keltirilgan boʻlib, ular bilan birgalikda har bir turning oʻziga xos mikrofaunasi (ekto va endoparazitlari) ham Avstraliya hududiga kirib kelgan.

Yuksak tuzilishga ega boʻlgan turlarning bu joyga turli yoʻllar bilan kirib kelishi mahalliy faunaning kamayib ketishiga sabab boʻlmoqda. Iqlimlashtirilgan yoki tasodifiy kelib qolgan turlarning ayrimlari shu darajada koʻpayib ketganki, ular Avstraliya uchun haqiqiy xavf tugʻdiruvchi omilga aylangan. Jumladan,

quyonlarning bu joyga keltirilishi xaltalilarning tur sonini va har bir turga kiruvchi individlar sonining qisqarishiga sabab bo'lgan. Kengurularning ayrim turlari va xaltali bo'ri butunlay yo'qolib ketgan.

Avstraliya oblastining dastlabki faunasini asosiy qismi yo'qolib ketishi xavfi ostida turibdi. Yo'qolib ketish arafasida turgan endemiklarni qo'riqxonada saqlash chora-tadbirlari ishlab chiqilgan. Hozirda Avstraliyada bir nechta yirik milliy bog'lar tashkil etilgan. Ularning ayrimlari to'liq sim to'r bilan o'rab olingan bo'lib, boshqa hayvonlarning bu joyga kirishi yoki boshqa joylarga chiqib ketishi chegaralanib qo'yilgan. Shunday bo'lishiga qaramasdan, Avstraliyaning eng yirik tajovuzkor yirtqichlaridan sanalgan dingo iti sim to'rlarning ostini kovlab milliy bog'lardagi hayvonlarning ko'plab qirilishiga sabab bo'lmoqda. Ba'zida sim to'rdan tashqariga chiqib ketishga uringan hayvonlarning ayrimlari unga ilimib nobud bo'lish hollari ham uchrab turadi.

Avstraliyaga dastlabki odamlar (kelgindilar) muz davridan keyin kirib kelishgan. Bu davrda tuban sut emizuvchilar bu joy faunasining asosini tashkil etgan. Bu himoyasiz hayvonlar dastlabki kelgindi ovchilarga juda oson o'lja bo'lgan. Bu davrda asosiy ov qurollaridan sodda tuzilgan bumerang va nayzalar bo'lgan. Odamlar va dingo iti xaltali bo'rini (*Tylacinus cynocephalus*) o'z arealidan siqib chiqargan. U keyinchalik Tasmaniyada saqlanib qolgan va nihoyat eng yirik xaltali yirtqichlardan bo'lgan xaltali bo'ri XX asming o'rtalarida inson tomonidan butunlay qirib tashlangan.

Yirik xaltali hayvon –*Diprotodon optimum* (karkidon kattaligidagi hayvon) iqlimning o'zgarishi natijasida qirilib ketganligi haqida ma'lumotlar bor. Aniqrog'i Avstraliyaning ko'pchilik qismini cho'lga aylanishi bunga sabab bo'lgan.

Avstraliya xuddi shunday Janubiy Amerika va Afrikada ayni vaqtda ham mahalliy aholining aksariyat qismi hayvonot dunyosi bilan yonma-yon ravishda juda yaqindan aloqada yashab kelmoqda. Shuni aytish lozimki, aborogen aholi ov jarayonida hayvonot dunyosining butunlay qirilib ketishini oldini olish bo'yicha

o'ziga xos usbulardan foydalanishadi va ularning sonini saqlanib qolishini ta'minlashadi. Bu holatni mahalliy xalqning son jihatdan kamligi va ov qurollarining soddaligi bilan tushuntirishga urinishadi, aslida esa bu xalqlar o'ziga xos ov qomunlariga amal qiladi, (ma'lum miqdorda ov qilish, o'zini ov qilishdan jilovlash va boshq). Masalan, Yangi Gvineyaning Janubiy qirg'oqlarida yashovchi melaneziy qabilasi har yili dengiz qushlarining tuxumlarini yig'ish bilan shug'ullanadi. Lekin ular qushlar populyasiyasining sonini saqlash maqsadida uyada albatta ma'lum miqdorda tuxumlarni qoldirishadi. Ammo keyinchalik mazkur qabila yashaydigan joyga boshqa bir qabilaning ham kelib qo'shilishi bu ov ushabining buzilib ketishiga va qushlarning uya kaloniyalari yo'qolib ketishiga sabab bo'lgan.

Xuddi shunga o'xshash Yangi-Gvineyaning sharqiy qismidagi qishloqqa kelgan "yangi" avstraliyalik ovchi baliq ovlashning nisbatan samarali usulini joriy etishni taklif qilganida, qishloq oqsoqoli bunga yo'l qo'ymagan, hamda baliqlarning qirilib ketishidan xavfsirashini ma'lum qilgan.

Jannat qushlarining narlaridagi parlar kiyimlarni bezash maqsadida foydalanilganligi oqibatida ularning soni kamayib, areali qisqarib ketgan. Mahalliy aholi shunday turlardan *Paradisaea opoda raggiana* ni o'zlarining qabilalari mulki sifatida ardoqlashadi va faqat qari vakillarinigina ovlashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Холбоев Ф. Р., Бақоев С. Б., Миржоннова З. П. "Зоогеография".-Бухоро, 2008.-Б.56-66.
2. www.zoomet.ru
3. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Avstraliya>
4. <https://parstoday.com/uz/news/world-i37146>
5. <http://geografiya.uz/geostatistika/9815-avstraliya-i-okeaniva.html>
6. <https://qomus.info/encyclopedia/cat-a/avstraliya-uz/>

технологияларнинг жорий этилиши таълим-тарбия жараёнини юксак савияда ривожланиши ва ўқувчиларнинг замон талабларига жавоб бера оладиган билим, кўникма ва малакалар билан шаклланишига улкан кўмак беради. Зеро, президентимиз Ш.Мирзиёев таъкидлаганларидек: “Бугунги ёш авлод эртага халққа айланади”. Демак у халққа айланар экан ўзбек халқи яна яшашида давом этади. Ўзбекистоннинг тақдири эса мана шундай халққа айланган ёш авлодларнинг кўлида.

MUNDARIJA

I SHO‘BA.

TABIY VA GUMANITAR FANLAR TADQIQI MUAMMOLARI VA INNOVATSION G‘OYALAR TIZIMINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Daminov M. I.	ZAMONAVIY TA‘LIMDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	3
Xamidov O. X.	TA‘LIMDA XALQARO TAJIRIBALARDAN FOYDALANISH GERMANIYA TA‘LIM TIZIMI	5
Huseynova A. A.	XOTIN-QIZLARGA BERILAYOTGAN IMKONIYATLAR XUSUSIDA	8
Muxtorov E. M.		11
Raximov Sh. A.	LUG‘ATLAR – XALQ XAZINASI	13
Ikramov A. A.	DAVLAT TILIGA E‘TIBOR	15
Amonova Z.Q. Murodova G.	“HAYRAT UL-ABROR” DOSTONING MATNIY XUSUSIYATLARI	18
Amonova Z. Q. Safarova Sh.	“QUR‘ONI KARIM” – BOQIRG‘ON HIKMATLARINING MANBASI SIFATIDA	27
Tosheva D.A.	MAQOLLARDA XALQ MILLIY QADRIYATLARINING AKS ETISHI	34
Murtozayev Sh. B.	GLOBALLASHUV JARAYONIDA	43

Axtamov B.A.	MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH	
Muqimova G.R.	O'ZBEK BOLALAR FOLKLORIDA FITONIMLARNING KO'CHMA MA'NOLARI LINGVOPOETIKASI	47
Jamolova N.J. Botirova S.M. Alixonov F.H.	KREZOLNI VINILLASH JARAYONI KINETIKASI	50
Tag'oyeva D.N. Kurbanovna A.M.	YUKSAK MA'NAVIYATLI AVLOD - UCHINCHI RENESSANS BUNYODKORLARI	54
Эргашева Д.К.	ОБРАЗ ЖЕНЩИНЫ В ПОСЛОВИЦАХ И ПОГОВОРКАХ РУССКОГО НАРОДА	59
Pulatoва M.T. Safarova M.A.	THE ANALYSIS OF MAIN CHARACTERS IN "ROMEO AND JULIET" BY WILLIAM SHAKESPEARE	62
Axtorova Z.R.	BIR G'AZAL SHARHI	67
Xudoyberdiyeva N. Tohirova B.	TEJAMKORLIK - O'ZBEK TILI GRAMMATIK QURILISHNING BOSH XUSUSIYATI	72
Elonova S.	ALISHER NAVOIY VA BOBUR	80
Bakayeva Sh.B. Nasimova H.L.	RESEDA - DORIVOR O'SIMLIK, YETISHTIRISH VA PARVARISH QILISH. XUSHBO'Y MIGNONETTE: URUG'LARDAN O'SADIGAN MIGNONETTE YETISHTIRISH VA ULARDAN FOYDALANISH	84
Мустафоева Л.	УЗБЕК ВА РУС ХАЛҚ ПАРЕМАЛАРИДА ҚЎЛЛАНГАН "ГҮШТ" ЛЕКСЕМАСИНИНГ ҚНЁСИЙ ТАҲЛИЛИ	89
Doniyorov B.	BUXORO SHAHRI EKOTIZMLARIDA ODDIY MAYNA (ACRIDOTHERES TRISTIS LINNAEUS, 1766) NING UCHRASHI, KO'PAYISHI VA SONINI BOSHQARISH MASALALARI	93

Болтаева М.Ш.	ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОЦЕССА ОБУЧЕНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ КОММУНИКАТИВНОГО ПОДХОДА	101
Domiyorov B.	AVSTRALIYA – YER YUZIDAGI ENG KATTA QAMOQXONA	113
Mirxanova G.R. Maratova E.	MAQOLLARDAGI MA'NO JILVASI	117
Domiyorov B.	ZAG'IZG'ON (PICA PICA BACTRIANA BP.) NING BIOLOGIYASIGA OID MA'LUMOTLAR	120
Xaitov X. Jabborova A.	ILK O'ZBEK ROMANIDA KULGIGA ASOSLANGAN DIOLOGLARNING ESTETIK VAZIFASI	127
Maratova E.	ABDULLA ORIPOV SHE'RLARIDA TASVIRIYLIKNI KUCHAYTIRGAN OMILLAR	135
Ashurova D.	SEN MILLAT G'URURISAN, ONA TILIM!	138
Xudoyorova M.	INSON QADRINI ULUG'LASH VA FAOL MAHALLA YILI	141
Hasanova G.	"SADDI ISKANDARIY" DOSTONI - NAVOIY UJODINING KO'ZGUSI	144
Abdullayeva D.	O'TKIR HOSHIMOVNING "URUSHNING SO'NGGI QURBONI" HIKOYASI BADIY TAHLILI	148
Botirova R.	TIL – MILLATNING BOYLI GI	150
Xaitov X. Sharopova G.	XX ASR ADABIYOTIDA YANGI YO'NALISH – HANGOMALAR XUSUSIDA	154
Nurova F.	O'ZBEK TILIDA ANALITIK SHAKLLARNING IFODALANISHI	158
Шоднева Д. Ю.	РАЗВИТИЕ ЯЗЫКОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ	165
Vaxobova Sh.	"RISOLAI AZIZA" "SABOT UL-	171

